

Uskyldspresumsjon bør være en del av fagetikken

Maia Mack
psykologspesialist

Unnlater vil å verne om uskyldspresumsjonen, risikerer vi å gjøre betydelig skade. Derfor bør et slikt vern være en del av psykologers fagetikk.

Maia Mack. Foto: privat

Karl Eldar Evang har 7. mars 2023 en kommentar i Tidsskrift for Norsk psykologforening med tittel Utydelig om etikk fra sjefredaktøren. Der retter han kritikk mot Katharine C. Williams og hennes kommentar Grenseløs etikk?, publisert samme sted 20. februar. Utgangspunktet for begge kommentarene er den pågående debatten om en norsk psykiater som har flere varslingssaker mot seg til behandling hos Helsetilsynet.

Williams tar opp viktigheten av at psykologer og media skiller mellom fakta og synspunkter. Hun peker på at det er uheldig å prosedere en sak i media der man selv ikke har tilgang på all dokumentasjon. Evang skriver: «Etter mitt syn er det viktig å huske at det høyst trolig er store mørketall når det dreier seg om overtramp fra psykiatere og psykologer.» Her oppfatter jeg at Evang blander fakta og synspunkter slik Williams advarer mot.

Beviskrav og uskyldspresumsjon

Evang mener også at vi «som psykologer bør unngå å slå ring rundt egen profesjon når det rettes kritisk søkelys mot oss.» I dette tilfellet framstår det som om Evang blander sammen det å slå ring rundt uskyldspresumsjonen med det å slå ring rundt egen profesjon. Han viser ikke til hvem det er han mener har slått ring rundt egen profesjon, eller på hvilken måte.

...framstår som om Evang blander sammen det å slå ring rundt uskyldspresumsjonen med det å slå ring rundt egen profesjon

Helsetilsynets oppgave i saken blir blant annet å finne ut av hvorvidt psykiateren selv har hatt kunnskap om at Rød-Larsen var syk, og derved burde forstått at hun søkte helsehjelp. Hvorvidt hun var syk, kan ingen bestride. Det er det til nå heller ingen som har gjort. Psykiateren har via sin advokat gitt tilsvar om at han ikke har hatt kunnskap om Rød-Larsens sykdom, og at helse heller aldri har vært et tema for deres relasjon.

Advokat Ole Christian Hyggen skriver 3. mars 2023 i Morgenbladet i sitt innlegg Om divaner, varsling og rettssikkerhet at det er beviskravet som er sentralt for å avgjøre i både straffesaker, sivile saker og forvaltningssanksjoner, og at uskyldspresumsjonen må iakttas i samtlige saker. Hyggen viser videre til at dersom to personer har uforenlige versjoner av et hendelsesforløp, vil beviskravet normalt ikke være oppfylt.

VG er blant dem som har dekket psykiatersaken tettest. De publiserte 9. januar 2023 artikkelen Dette er historien Hilde Rød-Larsen har fortalt Helsetilsynet. Artikkelen skildrer utelukkende hvordan Rød-Larsen selv erindrer og fortolker det som skal ha skjedd mellom henne og psykiateren for 20--25 år siden. Av VG-artikkelen framgår det ikke hva psykiateren skal ha fått av faktisk informasjon om Rød-Larsens sykdom, eller hvorvidt avisen selv har noen form for dokumentasjon om dette. Dette gjør det samlet sett svært vanskelig å gjøre seg opp en klar mening om hendelsesforløpet.

Austad fikk etter hvert full støtte fra Fagetisk råd

Med det følger spørsmålet om man som helsepersonell bør fronte noen offentlige synspunkter i saken før konklusjoner fra tilsynsmyndighetene foreligger.

Har den svake parten alltid rett?

Williams skriver i sin kommentar at «Rød-Larsens fremstilling ville aldri blitt publisert av en seriøs redaksjon med mindre den kunne dokumenteres». Noe av tilsvaret til Evang lyder: «Jeg vil imidlertid hevde at presseetikken også omfatter viktigheten av at sårbare personer uten store nettverk, stor prestisje og stor makt kan komme til orde.» Her synes det som om Evang blander sammen det å la noen komme til orde med det å skulle kunne fremme udokumenterte påstander i pressen.

Journalist og forfatter Sven Egil Omdal skriver i sitt innlegg Psykiaterens tapte ære i Aftenposten 14. februar 2023: «Vi kan ikke forstå pressens maktkritiske rolle som en plikt til alltid å tro at det er den tilsynelatende svake parten som har rett. Vær Varsom-plakatens påbud om å beskytte enkeltmennesker mot overgrep gjelder også for mennesker som har mye ære å tape.»

Tilfellet Atle Austad

Det framgår av våre fagetsiske retningslinjer at vi ikke skal bruke psykologifaget til å gjøre skade. Kan vi tenke at det å verne om uskyldspresumsjonen også bør være del av psykologers fagetikk, og at vi ved ikke å gjøre det, kan risikere å gjøre skade?

Førsteamanuensis ved UiO og spesialrådgiver i Norsk institusjon for menneskerettigheter (NIM), Anine Kierulf, publiserte 21. januar 2023 artikkelen Finnes det noen som er uskyldige nok

for folke-domstolen? i Dagens Næringsliv. Der minner hun om lærdommen fra utviklingen i saken mot Viggo Kristiansen. Hun skriver: «Det er godt psykiateren ikke er mistenkt for noe så alvorlig som Viggo Kristiansen og fatteren var, for der viste jo den mediale flokkvinklingen seg å ha vært litt ugrei. Og de var tross alt dømt. Kanskje viser det seg at vinklingen i psykiatersaken er helt på sin plass – men hva om den ikke er det? Bør ikke den muligheten i alle fall holdes åpen så tidlig i saken?»

Viggo Kristiansens psykolog Atle Austad ble i 2014 klaget inn til Fylkeslegen i Oslo og Akershus samt Fagetisk råd i Psykologforeningen etter å ha uttrykt i media at han har vært redd for at hans pasient kunne være utsatt for justismord. Austad fikk etter hvert full støtte fra Fagetisk råd. Fylkeslegens konklusjon var at det ikke forelå brudd på helsepersonelloven. I konklusjonen fra Fagetisk råd i 2015 ble det blant annet lagt vekt på at det forventes at en behandler skal agere for å fremme saken til en klient man mener er feilaktig dømt for å forbygge at noen blir uskyldig straffet.

Resten er historie.

Merknad: Ingen oppgitte interessekonflikter

